การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากศิลปะทวารวดีในจังหวัดนครปฐม

An Evaluation the Economic and Social Value of Creative Products From Dvaravati Art in Nakhon Pathom Province

สุประวีณ์ ศิรินุกุลวัฒนา และ เสาวนีย์ มะหะพรหม
มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม
Suprawee Sirinukulwattana and Saowanee Mahaprom
Nakhon Pathom Rajabhat University, Thailand
Corresponding Author, E-mail: maan.sm29@gmail.com

****

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัญหาและสภาพบริบทของมูลค่าทางเศรษฐกิจของทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี 2) สร้างรูปแบบการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี 3) ประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน การวิจัยเชิงปริมาณ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม ประกอบด้วย (1) ชุมชน จำนวน 400 ราย (2) ผู้ประกอบการ จำนวน 400 ราย (3) ผู้บริโภค จำนวน 400 ราย การสุ่มตัวอย่างตามสะดวก เครื่องมือวิจัย คือแบบสอบถาม การวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 3 กลุ่ม คือ ตัวแทนผู้ประกอบการทุนทางวัฒนธรรม ชุมชนทางวัฒนธรรม และหน่วยงานรัฐ ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือวิจัย คือแบบสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) ปัญหาและสภาพบริบทของทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีประสบปัญหาความเสื่อมของวัฒนธรรมเนื่องมาจากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม และขาดการใช้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจอย่างชัดเจน 2) รูปแบบการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี เน้นส่งเสริมผู้ประกอบการที่พัฒนาผลิตภัณฑ์ การออกแบบด้วยวัฒนธรรมทวารวดี การแก้ปัญหาธุรกิจ สำรวจตลาด แลกเปลี่ยนความรู้และสร้างเครือข่าย โดยภาครัฐสนับสนุนกำลังผลิต เงินทุน การตลาด และจัดจำหน่าย เพื่อความร่วมมือและกระจายผลประโยชน์สู่ชุมชน และ 3) การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม พบว่าในปี 2566 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนอยู่ที่ 1:0.39 และเพิ่มเป็น 1:0.97 ในปี 2567 อัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุนอยู่ที่ 1:1.64 และเพิ่มเป็น 1:2.13 ส่วนอัตราผลตอบแทนทางสังคม ปีแรกมีค่าอยู่ที่ 2.28 และคาดการณ์ว่าจะเพิ่มเป็น 3.83 ใน 5 ปี

* วันที่รับบทความ : 22 ธันวาคม 2567; วันแก้ไขบทความ 29 ธันวาคม 2567; วันตอบรับบทความ : 30 ธันวาคม 2567
Received: December 22 2024; Revised: December 29 2024; Accepted: December 30 2024

คำสำคัญ: การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจ; การประเมินมูลค่าทางสังคม; ผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์; ศิลปะทวารวดี

Abstract

This research aims to: (1) study the problems and contextual conditions related to the economic value of Dvaravati cultural capital, (2) develop a model for enhancing economic value through Dvaravati cultural capital, and (3) evaluate the economic and social value generated from the economic value enhancement of Dvaravati cultural capital in Nakhon Pathom Province. A mixed-method research approach was employed. For quantitative research, the sample included three groups: (1) 400 community members, (2) 400 entrepreneurs, and (3) 400 consumers, selected through convenience sampling. The research instrument was a questionnaire. For qualitative research, the sample consisted of 3 groups, including representatives of cultural capital entrepreneurs, cultural communities, and government agencies, selected through purposive sampling. The research instrument was an interview guide. Quantitative data were analyzed using descriptive statistics, including frequency, percentage, mean, and standard deviation, while qualitative data were analyzed using content analysis.

The research findings revealed the following:

1. Problems and contextual conditions: The Dvaravati cultural capital faces degradation due to economic and social development, with a lack of clear economic utilization.

2. Model for economic value enhancement: The model emphasizes supporting entrepreneurs in product development, design with Dvaravati cultural capital , business problem-solving, market exploration, knowledge exchange, and network building. Government support focuses on production capacity, funding, marketing, and distribution to foster collaboration and distribute benefits within the community.

3. Economic and social value assessment: In 2023, the return on investment (ROI) ratio was 1:0.39, increasing to 1:0.97 in 2024. The benefit-cost ratio (BCR) rose from 1:1.64 in 2023 to 1:2.13 in 2024. The social return on investment (SROI) in the first year was 2.28 and is projected to increase to 3.83 within five years

Keywords: Economic Evaluation; Social Return on Investment; Creative Products; Dvaravati Art

บทนำ

ทุนทางวัฒนธรรมเป็นส่วนหนึ่งของทุนทางสังคมในแง่เศรษฐศาสตร์ โดยทุนทางสังคมนี้มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นปัจจัยพื้นฐานที่ส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในปัจจัยที่จะนำพาประเทศไปสู่การหลุดพ้นจากประเทศกับดักรายได้ปานกลางไปสู่ประเทศที่มีรายได้สูงได้ (เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์, 2560) ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีอารยธรรมมายาวนานและมีวัฒนธรรมที่หลากหลายกระจายอยู่ทั่วทุกพื้นที่ จากการอพยพย้ายถิ่นฐานของผู้คนจนทำให้เกิดระบบเศรษฐกิจในลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ขึ้นจากวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมา

ทุนถือเป็นปัจจัยการผลิตทางเศรษฐศาสตร์ที่จะก่อให้เกิดกลไกในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่สอดคล้องกับการดำเนินวิถีชีวิตของมนุษย์ ทำให้ทุนเป็นบ่อเกิดของการสร้างผลตอบแทน วัฒนธรรมจัดเป็นส่วนหนึ่งของทุนที่สามารถสร้างมูลค่าได้และวัฒนธรรมทำให้เกิดการเพิ่มมูลค่าของอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ได้ (จุฑามาศ ศรีรัตนา, 2561) โดยอุตสาหกรรมสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรมมีหลากหลายประเภท ไม่ว่าจะเป็นของที่ระลึก อาหาร ภาชนะ เครื่องแต่งกาย บทเพลง ศิลปะการแสดงหรือสิ่งอื่น ๆ ที่อยู่ในชีวิตประจำวันที่มาจากภูมิปัญญาหรือแนวคิดที่สั่งสมและสืบทอดกันมารุ่นต่อรุ่น โดยรูปแบบของผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่เคยมีอยู่เดิมได้เปลี่ยนจากสินค้าที่เป็นวัฒนธรรมระดับสูงไปสู่สินค้าประจำวัน (อัจจนา ธราพร และกาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์, 2562) จึงทำให้มูลค่าของวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปตามวิถีชีวิตของมนุษย์ที่เปลี่ยนไป แต่อย่างไรก็ตามผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมเหล่านี้ ยังคงมีอยู่ในผู้คนที่มีความแตกต่างกันในแต่ละชนชาติและพื้นที่ ซึ่งสามารถนำสิ่งที่เป็นองค์ความรู้ในตนเองของผู้มีความรู้ทางวัฒนธรรมมาสร้างสรรค์เพื่อสร้างความเข้มแข็งและยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจของชุมชนฐานรากผู้เป็นเจ้าของทุนทางวัฒนธรรมได้ และเพื่อให้เกิดการวัดมูลค่าทุนทางวัฒนธรรมจากการยกระดับมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมได้อย่างแท้จริง จึงจำเป็นต้องมีการประเมินมูลค่าก่อนและหลังเพื่อเปรียบเทียบประสิทธิภาพในการเพิ่มมูลค่าให้แก่ทุนทางวัฒนธรรม

จังหวัดนครปฐม มีวัฒนธรรมดั้งเดิมในพื้นที่นี้ คือ วัฒนธรรมทวารวดี ที่มีการปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีการค้นพบโบราณวัตถุ โบราณสถาน รวมถึงศิลปะทวารวดีมากมาย โดยศิลปวัฒนธรรมทวารวดียังคงได้รับการอนุรักษ์และสืบสานต่อยอดที่เป็นรูปแบบของผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์ต่าง ๆ แต่ยังมีจำนวนไม่มากนัก รวมถึง จากการจัดเวทีระดมความคิดเห็นของชุมชนก่อนการดำเนินการวิจัย พบว่า ศิลปวัฒนธรรมทวารวดียังไม่เป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายในกลุ่มคนทั่วไป ดังนั้นจากปัญหานี้ จึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นที่ต้องพัฒนาและส่งเสริมคุณค่าของศิลปวัฒนธรรมทางทวารวดี เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากวัฒนธรรมทวารวดีให้เป็นที่ยอมรับต่อผู้บริโภคมากขึ้น และเพื่อยกระดับศักยภาพชุมชนวัฒนธรรมให้สามารถสร้างความเข้มแข็งต่อเศรษฐกิจฐานราก ให้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน อีกทั้งยังเป็นการสืบสานและต่อยอดศิลปวัฒนธรรมทวารวดีต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหา และสภาพบริบทของมูลค่าทางเศรษฐกิจของทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม

2. เพื่อสร้างรูปแบบการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม

3. เพื่อประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Methods Research) ซึ่งประกอบด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) และวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ดังนี้

1. การวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย จำนวน 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ชุมชนทางวัฒนธรรม จำนวน 400 ราย โดยคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของยามาเน่ จากประชากรที่เป็นสมาชิกในชุมชนอำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม จำนวน 278,988 ราย (สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม, 2565) 2) ผู้ประกอบการทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 400 ราย โดยคำนวณขนาดตัวอย่างด้วยสูตรของยามาเน่ จากประชากรผู้ประกอบการในพื้นที่ตำบลดอนยายหอม ตำบลธรรมศาลา ตำบลพระประโทน และตำบลพระปฐมเจดีย์ อำเภอเมือง จังหวัดนครปฐม ซึ่งมีจำนวนรวม 32,228 สถานประกอบการ อ้างอิงข้อมูลจากสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 และข้อมูลพื้นฐานจังหวัดนครปฐม (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2565) โดยกำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% และ 3) ผู้บริโภคทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 400 ราย ใช้สูตรของ W.G. Cochran ในการคำนวณ เนื่องจากไม่มีข้อมูลจากจำนวนประชากรที่ชัดเจน กำหนดระดับความเชื่อมั่น 95% โดยดำเนินการสุ่มตัวอย่างแบบสะดวก เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถาม (Questionnarie)

2. การวิจัยเชิงคุณภาพ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ คือ ตัวแทนผู้ประกอบการทุนทางวัฒนธรรม ตัวแทนชุมชนทุนทางวัฒนธรรม และตัวแทนหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 3 กลุ่มตัวอย่าง 1) ตัวแทนผู้ประกอบการทุนทางวัฒนธรรม จำนวน 12 ราย เป็นผู้ที่ดำเนินกิจการหรือธุรกิจที่ผลิตผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมที่ได้รับการคัดเลือกจากกิจกรรมการพัฒนาผลิตภัณฑ์สร้างสรรค์จากทุนทวารวดี 2) ตัวแทนชุมชนทุนทางวัฒนธรรมที่อาศัยอยู่ในพื้นที่บริเวณชุมชนดอนยายหอม ชุมชนธรรมศาลา ชุมชนพระประโทนเจดีย์/ไร่เกาะต้นสำโรง และชุมชนพระปฐมเจดีย์และวัดพระงาม และเป็นผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการร่วมพัฒนาพื้นที่ด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดี จำนวน 4 กลุ่ม ได้แก่ ตัวแทนสมาชิกชุมชน ผู้สูงอายุ โรงเรียนและวัด และ 3) ตัวแทนหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง จำนวน 4 หน่วยงาน ได้แก่ ท้องถิ่นจังหวัดนครปฐม สำนักงานพาณิชย์จังหวัดนครปฐม สำนักงานวัฒนธรรม

จังหวัดนครปฐม และสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดนครปฐม ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-structure interview form) เครื่องมือทั้งแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์มีการหาค่าความเที่ยงตรง และค่าสอดคล้องระหว่างข้อคำถามกับวัตถุประสงค์และเนื้อหา โดยผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน ด้านเศรษฐศาสตร์ บริหารธุรกิจและวัฒนธรรม โดยมีการปรับข้อคำถามทุกข้อให้มีค่า IOC เท่ากับ 1.00 ทั้งค่าความเที่ยงตรง และค่าความสอดคล้อง

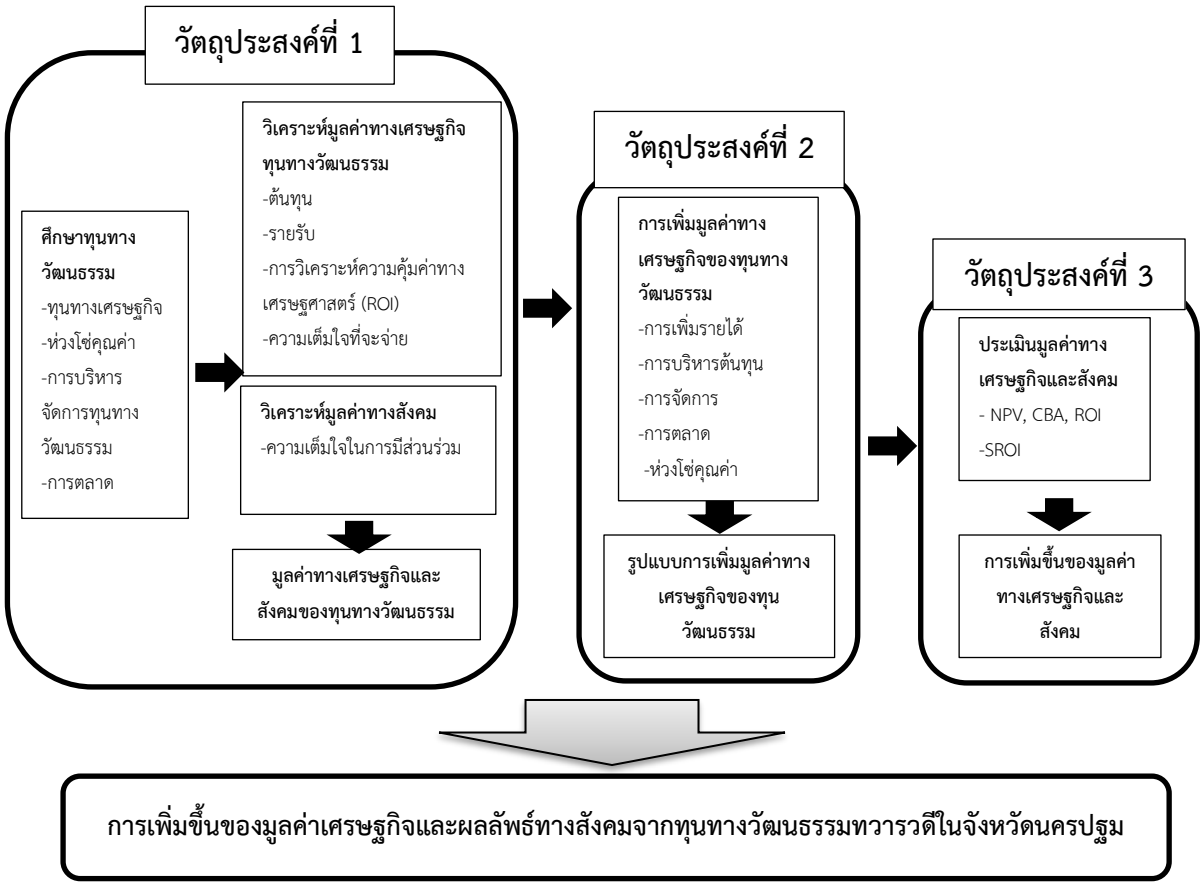
การวิเคราะห์ข้อมูล

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ใช้สถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐศาสตร์ ในการประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมของทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม การประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจจะใช้การวิเคราะห์ทางด้านความคุ้มค่าในการลงทุน การประเมินมูลค่าทางสังคม จะใช้การคำนวณแปลงค่าทางการเงิน (financial proxy) เพื่อนำมาวิเคราะห์ผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน

2. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

จากการทบทวนวรรณกรรม ผู้วิจัยใช้แนวคิดและทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ ได้แก่ แนวคิดทุนทางวัฒนธรรม ทฤษฎีการวิเคราะห์ความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ แนวคิดการประเมินผลตอบแทนทางสังคม แนวคิดความเต็มใจที่จะจ่าย และแนวคิดความเต็มใจในการมีส่วนร่วม และทฤษฎีทางการบริหารจัดการธุรกิจ ได้แก่ ทฤษฎีห่วงโซ่คุณค่า ทฤษฎีการบริหารแบบ POLC ทฤษฎีพฤติกรรมของผู้บริโภค และทฤษฎีส่วนผสมทางการตลาด จึงได้กรอบแนวคิดในการวิจัย ตามแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 1 ปัญหาที่พบในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดี ปัญหาหลัก คือ การเสื่อมถอยของวัฒนธรรม เนื่องจากมีมาอย่างยาวนาน จึงทำให้ผู้คนในท้องถิ่นมีการรับรู้ถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมที่ลดลง และไม่สามารถที่จะสืบทอดต่อในเชิงของเศรษฐกิจหรือหาผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากทุนวัฒนธรรมทวารวดีได้ ขาดนโยบายที่สนับสนุนการใช้ทุนทางวัฒนธรรมจากภาครัฐ แต่อย่างไรก็ตาม ทุนวัฒนธรรมทวารวดียังคงมีอยู่ในพื้นที่ ทั้งส่วนที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ และยังพบว่าในพื้นที่มีผู้ใช้ประโยชน์ทุนทางวัฒนธรรม และผู้มีส่วนร่วมในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม ปัจจัยที่ส่งผลต่อการผลิตสินค้าทางวัฒนธรรม พบว่าการส่งเสริมจากภาครัฐด้านงบประมาณ เช่น การลดภาษีและเงินอุดหนุน มีผลต่อการลงทุนผลิตสินค้าวัฒนธรรมมากที่สุด รองลงมาเป็นทิศทางราคาสินค้าทุนทวารวดีและเทคโนโลยีและนวัตกรรมการผลิตอยู่ในระดับมาก ส่วนการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมก่อนการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดี มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 1 ตารางการวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจทุนทางวัฒนธรรมด้านต้นทุน รายได้ กำไร และเงินลงทุน *ก่อนการพัฒนา* ด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดี

ต้นทุน รายได้และกำไร	จำนวน (บาท)
รายรับเฉลี่ยต่อเดือน	24,031.25
ต้นทุนเฉลี่ยต่อเดือน	16,137.50
ผลตอบแทน	7,893.75
เงินลงทุนเริ่มแรก	20,031.25
เงินลงทุนในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้วัฒนธรรมทวารวดี	13,750.00
อัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI)	39.41%

จากตารางที่ 1 พบว่า การวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจทุนทางวัฒนธรรมด้านรายได้ ต้นทุนและกำไร พบว่า ในภาพรวมของมูลค่าทางเศรษฐกิจของกิจการที่คาดว่าสามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจได้นั้น กิจการเหล่านี้มีรายรับในการประกอบกิจการต่อเดือนเฉลี่ยอยู่ที่ 24,031.25 บาท ส่วนด้านต้นทุนในการประกอบกิจการต่อเดือนเฉลี่ยอยู่ที่ 16,137.50 บาท ดังนั้น จึงเห็นได้ว่ากิจการวัฒนธรรมผลตอบแทนในภาพรวมของจังหวัดนครปฐมจะอยู่ที่ 7,893.75 บาทต่อเดือน การวิเคราะห์มูลค่าทางเศรษฐกิจทุนทางวัฒนธรรมด้านเงินลงทุน พบว่า เงินลงทุนเริ่มแรกของกิจการที่สามารถใช้ทุนทางวัฒนธรรมโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ บาทต่อเดือน และคาดว่าจะลงทุนเพิ่มในการผลิตสินค้าและบริการที่ใช้วัฒนธรรมทวารวดีโดยเฉลี่ยจะอยู่ที่ 13,750.00 บาทต่อเดือน และอัตราส่วนผลตอบแทนจากการลงทุน (ROI) เท่ากับ 39.41% ของการลงทุนเดิมก่อนการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดี ส่วนการวิเคราะห์มูลค่าทางสังคมของผู้ประกอบการและชุมชน พบว่า ผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนาด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดีมีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการอยู่ในระดับมากที่ 4.11 ในขณะที่การวิเคราะห์มูลค่าทางสังคมของชุมชนในพื้นที่ทวารวดีของชุมชน ก่อนการพัฒนาด้วยทุนทวารวดี มีความเต็มใจในการมีส่วนร่วมกับการจัดการวัฒนธรรมอยู่ในระดับปานกลางที่ 3.45

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 2 จากการสำรวจตลาดและค้นหาความต้องการของผู้บริโภคทั้งในส่วนของผลิตภัณฑ์และพฤติกรรมในการซื้อสินค้าทางวัฒนธรรมของผู้บริโภคในจังหวัดนครปฐม เพื่อการพัฒนาสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ใหม่ด้วยทุนวัฒนธรรมทวารวดี การศึกษาอุปสงค์ของตลาดพบว่าผู้บริโภคมีความต้องการซื้อสินค้าและบริการทางวัฒนธรรมต่อครั้งเป็นจำนวนเงินประมาณ ต่ำกว่า 500 บาท มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 52.75 รองลงมา 500 – 1,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 40.25 และ 1,001 – 1,500 บาท คิดเป็นร้อยละ 5.50 ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่ ต้องการให้สินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรม โดยสินค้าหรือบริการทางวัฒนธรรมจะต้อง มีความสวยงาม คงทนต่อการใช้งาน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 29.25 รองลงมา มีความโดด

เด่นเป็นเอกลักษณ์ในแบบของวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 20.25 และมีตราสินค้าและบริการที่ชัดเจน คิดเป็นร้อยละ 16.50 และเลือกซื้อผ้า เครื่องแต่งกาย กระเป๋า มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 48.00 รองลงมาเป็นของที่ระลึก คิดเป็นร้อยละ 19.00 และเครื่องประดับ คิดเป็นร้อยละ 10.25 ผู้บริโภคที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เลือกซื้อสินค้าหรือใช้บริการทางวัฒนธรรมจากห้างสรรพสินค้าชั้นนำมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 20.50 รองลงมาเป็นช่องทางออนไลน์ คิดเป็นร้อยละ 19.00 และพิพิธภัณฑ์ทางวัฒนธรรม คิดเป็นร้อยละ 18.25 นอกจากนี้ยังตัดสินใจซื้อโดยพิจารณาจากสินค้าหรือใช้บริการทางวัฒนธรรมเพราะเป็นการใช้วัตถุดิบจากธรรมชาติ มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 37.25 รองลงมาเป็น ความเป็นเอกลักษณ์ที่โดดเด่น คิดเป็นร้อยละ 36.00 และมีการใช้ภูมิปัญญา คิดเป็นร้อยละ 12.00 และจากการสำรวจอุปสงค์ของผู้บริโภคและการวิเคราะห์ความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ ทำให้คัดเลือกผู้ประกอบการได้ 12 ราย ได้แก่ ผู้ประกอบการผลิตภัณฑ์วงเดือนผ้าจกไท-ยวน ผลิตภัณฑ์บ้านผอบไทยอาร์ต ผลิตภัณฑ์วิสาหกิจชุมชนอภิชัยเบญจรงค์มงคลศิลป์ ผลิตภัณฑ์โมบายและเครื่องแขวน กลุ่มโมบายและเครื่องแขวน ผลิตภัณฑ์ Oriental Motifs ผลิตภัณฑ์อักษราเบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์ญาณรินทร์เบญจรงค์ ผลิตภัณฑ์ดินเผาตำนานศิลป์ กลุ่มหัตถกรรมจักสานชุมชนลาวครั่งบ้านดอนรวก ผลิตภัณฑ์ผ้าลายอย่าง ผลิตภัณฑ์เสื้อผ้าสตรีท ผลิตภัณฑ์คุกกี้ไต้หวันไส้หมูหยอง ซึ่งผู้ประกอบการแต่ละรายจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม

จากการสรุปผลการสัมภาษณ์และแบบสอบถามจากผู้ประกอบการ ชุมชนและหน่วยงานรัฐที่เกี่ยวข้อง สามารถสร้างรูปแบบการสร้างการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของทุนวัฒนธรรมให้แก่ผู้ประกอบการวัฒนธรรม รูปแบบการสร้างการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจของทุนวัฒนธรรมให้แก่ผู้ประกอบการวัฒนธรรม ด้วยการเริ่มจากการค้นหาผู้ประกอบการที่มีความเต็มใจในการลงทุน เห็นคุณค่าวัฒนธรรม และมีศักยภาพ มีภาวะผู้นำ เพื่อเข้าร่วมการส่งเสริมให้เกิดการสร้างสรรค์ผลงานเริ่มจากการพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วยการเพิ่มสายผลิตภัณฑ์ การออกแบบและการแก้ไขปัญหาจากการใช้ทุนวัฒนธรรมทวารวดี การเข้าถึงองค์ความรู้เกี่ยวกับการออกแบบ การผลิตและศิลปะทวารวดี แก้ปัญหาให้ผู้ประกอบการด้านกำลังผลิตด้วยการออกแบบและการเพิ่มสายผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการ จากนั้นทำการสำรวจตลาด เพื่อให้ทราบถึงลักษณะของสินค้า การใช้จ่ายในการซื้อสินค้าวัฒนธรรม ประเภทสินค้าที่ต้องการซื้อ และกระแสสังคม เพื่อให้การเพิ่มสายผลิตภัณฑ์และการออกแบบของผู้ประกอบการตรงกับความต้องการของผู้บริโภค ซึ่งผู้ประกอบการที่เข้าร่วมการพัฒนาสินค้าทวารวดียังเกิดการจัดการองค์ความรู้ในด้านการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ด้านการผลิต การคิดต้นทุน และการสร้างสำนึกรักวัฒนธรรม อีกทั้ง ยังทำให้เกิดเครือข่ายผู้ประกอบการในด้านการกระจายสินค้าและการผลิต เมื่อผู้ประกอบการได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาสินค้าแล้ว ภาครัฐควรมีบทบาทในการสนันสนุนช่วยเหลือผู้ประกอบการ ซึ่งส่วนใหญ่ภาครัฐในจังหวัดนครปฐมมีการสนับสนุนด้านกำลังผลิต เงินทุนบางส่วน กลไกส่งเสริมการตลาด และการจัดแสดงหรือการจัดจำหน่ายสินค้า นอกจากนี้ ยังมีบทบาทในการอบรมด้านการจัดหาองค์ความรู้ และจับคู่สถานศึกษากับผู้ประกอบการ ซึ่งจาก

กิจกรรมข้างต้นดังกล่าว ยังทำให้เกิดความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานรัฐกับสถาบันการศึกษา (ระดับอุดมศึกษา มัธยมศึกษาและประถมศึกษา) หน่วยงานรัฐกับรัฐ เจ้าหน้าที่รัฐกับผู้ประกอบการ และหน่วยงานรัฐกับผู้ประกอบการและชุมชน จึงทำให้เกิดการสร้างความร่วมมือจากชุมชน เพื่อการสนับสนุนให้เกิดการจัดจำหน่าย การเอื้อประโยชน์ในชุมชนและการกระจายผลประโยชน์ในชุมชน

ผลการวิจัยวัตถุประสงค์ที่ 3 การประเมินการเปลี่ยนแปลงมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคม ในปี 66 อัตราผลตอบแทนจากการลงทุนอยู่ที่ 1:0.39 และเพิ่มขึ้นในปี 67 เป็น 1:0.97 ในส่วนอัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน ในปี 66 จะอยู่ที่ 1:1.64 และเพิ่มขึ้นมาเป็น 1:2.13 ในปี 67 ที่เข้าร่วมโครงการ จากการคำนวน พบว่าทั้งอัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และอัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุน เพิ่มขึ้น 58% และ 49% ตามลำดับ

การประเมินมูลค่าทางสังคมจากผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนของโครงการทวารวดีนครปฐม มีทั้งสิ้น 5 กิจกรรม ได้แก่ 1. กิจกรรมสร้างเครือข่าย 2. กิจกรรมพัฒนาผลิตภัณฑ์ 3. กิจกรรมสืบสานดนตรีนาฏศิลป์ 4. กิจกรรมท่องเที่ยว และ 5. กิจกรรมนิทรรศการ โดยมีกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จะแบ่งออกเป็น 6 กลุ่ม ได้แก่ ผู้ประกอบการวัฒนธรรม ผู้สืบทอดวัฒนธรรม ผู้สูงอายุชุมชน โรงเรียน/ครู/นักเรียน สมาชิกชุมชน หน่วยงานรัฐ และวัด ซึ่งเป็นกลุ่มที่สามารถนำมาประเมินมูลค่าทางสังคมจากผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน และเป็นผู้ได้รับประโยชน์ทางตรงและบอกการเปลี่ยนแปลงได้ ในการคำนวนหาค่าอัตราผลตอบแทนทางสังคม จะแบ่งกลุ่มผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทั้งหมด 6 กลุ่ม ได้แก่ 1. ผู้ประกอบการวัฒนธรรม จำนวน 7 ราย 2. ผู้สืบทอดวัฒนธรรม จำนวน 5 ราย 3. ผู้สูงอายุชุมชน จำนวน 38 ราย 4. โรงเรียน/นักเรียน จำนวน 40 ราย 5. วัด จำนวน 1 ราย และ 6. สมาชิกชุมชน จำนวน 40 คน ในแต่ละกลุ่มผู้มีส่วนได้เสียมีตัวชี้วัดทางสังคมที่แตกต่างกัน การคำนวนอัตราผลตอบแทนทางสังคม (SROI) ใช้อัตราคิดลด 3.5% โดยมีการคาดคะเนผลลัพธ์และผลกระทบส่วนเกิน (deadweight) และผลลัพธ์ทดแทน (displacement) อยู่ที่ 0% ส่วนผลจากปัจจัยอื่น (attribution) อยู่ที่ 20% จากการเข้าโครงการจัดแสดงสินค้าของพาณิชย์จังหวัดและหน่วยงานรัฐอื่น ๆ ส่งผลให้จำหน่ายสินค้าได้เพิ่มขึ้นและอัตราการลดลงของประโยชน์ (drop-off) ของผู้ประกอบการวัฒนธรรมและผู้สืบทอด อยู่ที่ 10% จากอายุของผลิตภัณฑ์ที่คาดว่าจะสามารถใช้ได้ในระยะเวลา 10 ปี (ข้อมูลจากผู้ประกอบการ) ซึ่งในปีแรกมูลค่าปัจจุบันประโยชน์ทั้งหมดจากการลงทุน (PVB) เท่ากับ 1,331,680 บาท มูลค่าปัจจุบันการลงทุน (PVC) เท่ากับ 584,050 บาท และ อัตราผลตอบแทนทางสังคม (ปีแรกเริ่ม) อยู่ที่ 2.28 มูลค่าปัจจุบันประโยชน์ทั้งหมดจากการลงทุน (PVB) เท่ากับ 5,915,223.74 บาท มูลค่าปัจจุบันการลงทุน (PVC) เท่ากับ 1,545,981.91 บาท และมีอัตราผลตอบแทนทางสังคม (ประมาณการ 5 ปี) เพิ่มขึ้นเป็น 3.83 อีกทั้ง ระดับความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นจาก 4.11 เป็น 4.88 ในช่วงหลังการพัฒนาด้วยทุนทวารวดี และระดับความเต็มใจในการมีส่วนร่วมของชุมชนเพิ่มขึ้นจาก 3.45 เป็น 4.87 ในช่วงหลังการพัฒนาด้วยทุนทวารวดี

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาสภาพบริบทและปัจจัยที่ส่งผลต่อการจัดการองค์ความรู้ของสื่อมวลชน พบว่าทุนทางวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐมประกอบด้วยทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องได้ เช่น สถาปัตยกรรม โบราณสถาน และผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม และทุนทางวัฒนธรรมที่จับต้องไม่ได้ เช่น ความเชื่อ ประเพณี และ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าและสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาทางเศรษฐกิจและสังคมได้ สอดคล้องกับ Throsby (2020) ที่จำแนกทุนทางวัฒนธรรมออกเป็นสองประเภทคือ ทุนที่จับต้องได้ (Tangible Cultural Capital) และทุนที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Cultural Capital) ซึ่งทั้งสองประเภทมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมเศรษฐกิจสร้างสรรค์และสร้างคุณค่าให้แก่ชุมชนปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการผลิตสินค้าของผู้ประกอบการมากที่สุด คือ การส่งเสริมจากภาครัฐ โดยเฉพาะด้านงบประมาณ เช่น การลดภาษีและการสนับสนุนเงินอุดหนุน ซึ่งเป็นปัจจัยที่ช่วยให้ผู้ประกอบการสามารถพัฒนาศักยภาพในการผลิตและลดต้นทุนการดำเนินงานได้ สอดคล้องกับ Ren & Zhong (2022) ที่ชี้ให้เห็นว่าเงินอุดหนุนจากรัฐบาลมีบทบาทสำคัญต่อความแข็งแกร่งและการเติบโตของอุตสาหกรรมวัฒนธรรม โดยช่วยสนับสนุนการสร้างสรรค์นวัตกรรม การพัฒนาทักษะ และการขยายตลาด ทั้งนี้จุดแข็งสำคัญของผู้ประกอบการวัฒนธรรมในจังหวัดนครปฐม คือ การมีภาวะผู้นำที่โดดเด่น ซึ่งแสดงถึงความสามารถในการจัดการทีมงาน สร้างแรงจูงใจ และกำหนดทิศทางการดำเนินงานอย่างชัดเจน สอดคล้องกับ Koontz & O’Donnell (1968) ที่กล่าวว่าภาวะผู้นำเป็นองค์ประกอบสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะ การเป็นผู้บริหารจัดการองค์การทั้งในการจัดการทรัพยากรมนุษย์ การจัดการงบประมาณ การจัดการเวลาและการบรรลุเป้าหมายขององค์การ

ด้านการสร้างรูปแบบการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม สามารถอภิปรายผลได้ว่า ผู้ประกอบการวัฒนธรรม เห็นถึงคุณค่าต่อจิตใจของวัฒนธรรมทวารวดีและความเต็มใจในการมีส่วนร่วม (Willingness to participate) ของผู้ประกอบการ ที่เป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ Liang et al. (2022) ที่กล่าวถึง ปัจจัยด้านความเต็มใจในการมีส่วนร่วมในด้านความเต็มใจในการผลิต การลงทุน การเสียสละเวลา การสร้างกระบวนการผลิตเพื่อสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรม การมีส่วนร่วมในการจัดการทุนทางวัฒนธรรม และความตระหนักและเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมที่มีอิทธิพลที่สุดต่อการตัดสินใจและคุณค่าทางวัฒนธรรมหรือคุณค่าต่อจิตใจ นอกจากนี้ แนวทางในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรม คือ การเพิ่มสายผลิตภัณฑ์และการออกแบบสินค้า ซึ่งสอดคล้องกับ ชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ (2566) ที่กล่าวถึง การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์ เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานรากจังหวัดแพร่ ส่วนด้านการแก้ไขปัญหาด้านการผลิตให้ผู้ประกอบการวัฒนธรรม และการส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือทางวัฒนธรรมในโครงการวิจัยทำให้เกิดการเพิ่มรายได้ให้แก่คนในชุมชนและเป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับ

เมธาวี จำเนียร (2566) ที่กล่าวถึง การสร้างเครือข่ายผู้ใช้ประโยชน์ในกระบวนการขับเคลื่อนแผนงานวิจัยเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปบนฐานอัตลักษณ์เขาป่านาเล จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยนวัตกรรมและการจัดการสมัยใหม่ ที่มีการนำเอาทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์พื้นถิ่นมาเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้เศรษฐกิจฐานรากของชุมชน

ด้านผลประเมินมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐม โดยผลการประเมินทั้งมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมจากการเพิ่มมูลค่าด้วยทุนทางวัฒนธรรมทวารวดีจังหวัดนครปฐมเพื่อขึ้นทั้งแง่มุมของเศรษฐกิจและสังคม สามารถอภิปรายผลได้ว่า อัตราผลตอบแทนจากการลงทุน และอัตราผลประโยชน์ต่อต้นทุนมีอัตราที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ อัชรี กุลบุตร ภาสกร ดอกจันทร์ และกัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์ (2567) ที่กล่าวถึง รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง ซึ่งพบว่าการจัดการทุนทางวัฒนธรรมสามารถเพิ่มรายได้ให้แก่ชุมชนได้มากขึ้น และเกิดช่องทางหารายได้เสริมจากการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจด้วยทุนทางวัฒนธรรมอีกด้วย อีกทั้ง อัตราผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนมีอัตราที่เพิ่มขึ้น เป็นผลมาจากการใช้ทุนทางวัฒนธรรมดั้งเดิมในการสร้างมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งสอดคล้องกับ นภาพร หงษ์ภักดี และสืบพงศ์ หงษ์ภักดี (2566) ที่กล่าวถึง การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรม ด้านภูมิปัญญาการทำเทียน ในพื้นที่ย่านเมืองเก่า จังหวัดอุบลราชธานี ซึ่งพบว่าการพัฒนาผู้ประกอบการด้วยทุนทางวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่นจะสามารถสร้างงาน สร้างอาชีพ หรือส่งเสริมการท่องเที่ยว ทำให้เกิดความคุ้มค่าต่อสังคมในการลงทุนด้วยทุนทางวัฒนธรรมในพื้นที่ให้เพิ่มขึ้นได้

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ ควรมีการศึกษาต่อเนื่องเพื่อประเมินผลกระทบทางเศรษฐกิจจากการใช้ทุนวัฒนธรรมทวารวดี และค้นหาแนวทางการเชื่อมโยงธุรกิจในพื้นที่เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจหมุนเวียน รวมถึงศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาโมเดลการเพิ่มมูลค่าเชิงบูรณาการที่เหมาะสมกับผู้ประกอบการในจังหวัดนครปฐม

2. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย หน่วยงานรัฐควรมีบทบาทสำคัญในการเชื่อมโยงเครือข่ายห่วงโซ่อุปทานวัตถุดิบในพื้นที่ รวมถึงสนับสนุนการเจรจาต่อรองเพื่อให้ได้วัตถุดิบในราคาที่เหมาะสม พร้อมส่งเสริมการขับเคลื่อนทุนวัฒนธรรมแบบบูรณาการ เพื่อสร้างระบบเศรษฐกิจที่ยั่งยืนและเสริมรายได้ในชุมชน

3. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ ผู้ประกอบการควรลงทุนในผลิตภัณฑ์ทางวัฒนธรรมอย่างต่อเนื่องและรวมกลุ่มเพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองด้านวัตถุดิบ การผลิต การจำหน่าย และการขนส่งทั้งในประเทศและต่างประเทศ พร้อมติดตามและพัฒนาผู้ประกอบการรายใหม่ที่มีศักยภาพ โดยเน้นการใช้ทุนวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าและขยายผลสู่การเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับมหภาคของจังหวัดนครปฐม

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ เจริญวงศ์ศักดิ์. (2560). ยุทธศาสตร์ทางวัฒนธรรมเพื่อนำประเทศไทยสู่ประเทศรายได้สูง. *วารสารบริหารธุรกิจเศรษฐศาสตร์และการสื่อสาร*. 12 (1), 6-21.

จันทนา ฤทธิ์สมบูรณ์ และทักษญา สง่าโยธิน. (2562). ห่วงโซ่มูลค่าเพื่อการพัฒนาวิสาหกิจชุมชนอย่างยั่งยืนด้วยแนวคิดผู้ประกอบการรุ่นใหม่ (YEC). *วารสารวิทยบริการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*. 30 (1), 104-117.

จุฑามาศ ศรีรัตนา. (2561). เศรษฐกิจสร้างสรรค์กับไทยแลนด์ 4.0. *วารสารเกษมบัณฑิต*. 19, 208-217.

ชลธิชา จิรภัคพงศ์ และคณะ. (2566). การพัฒนาและยกระดับการผลิตและเพิ่มมูลค่างานศิลปวัฒนธรรมเชิงสร้างสรรค์เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจฐานราก จังหวัดแพร่. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร วิทยาเขตแพร่*. 9 (2), 1-19.

ชาติชัย อุดมกิจมงคล และคณะ. (2565). การบูรณาการของห่วงโซ่คุณค่าคราม สกลนคร. *วารสารวิทยาลัยนครราชสีมา (สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์)*. 16 (2), 84-100.

โชติกา ภาษีผล. (2560). เปิดประเด็น: การประเมินผลตอบแทนทางสังคม. *วารสารครุศาสตร์*. 45 (4),342-352.

นภาพร หงษ์ภักดี และสืบพงศ์ หงษ์ภักดี. (2566). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุนสำหรับโครงการพัฒนาผู้ประกอบการทางวัฒนธรรมด้านภูมิปัญญาการทำเทียน ในพื้นที่ย่านเมืองเก่าจังหวัดอุบลราชธานี. *Journal of Humanities and Social Sciences Nakhon Phanom University*. 13 (3), 149-167.

พรพิมล อริยะวงษ์. (2564). การประเมินผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (SROI) เพื่อสร้างความยั่งยืนของกลุ่มทอผ้ากี่กระตุกไหล่หินตะวันตก อำเภอเกาะคา จังหวัดลำปาง. *วารสารด้านการบริหารรัฐกิจ และการเมือง*. 10 (2), 147-166.

พฤติยาพร มณีรัตน์ และเกิดสิริ เจริญวิศาล. (2565). โมเดลห่วงโซ่คุณค่าในการสร้างมูลค่าวัตถุดิบท้องถิ่นสู่กิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงอาหารในจังหวัดภูเก็ต. *วารสารสหวิทยาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*. 5 (3), 813-825.

เมธาวี จำเนียร. (2566). กระบวนการขับเคลื่อนแผนงานวิจัยเพื่อการเพิ่มมูลค่าสินค้าเกษตรแปรรูปบนฐานอัตลักษณ์ เขา ป่า นา เล จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้วยนวัตกรรมและการจัดการสมัยใหม่. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 8 (6), 624-640.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2565). ข้อมูลสำมะโนธุรกิจและอุตสาหกรรม พ.ศ. 2565 จังหวัดนครปฐม. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม 2566. แหล่งที่มา: https://www.nso.go.th/public/e-book/Census_Survey/Nakhonpathom_Province/.

สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดนครปฐม. (2565). รายงานสถานการณ์ทางสังคมระดับจังหวัดนครปฐมประจำปี 2565. *ออนไลน์.* สืบค้นเมื่อ 20 พฤษภาคม 2566. https://www.msociety.go.th/ewtadmin/ewt/mso_web/download/article/article_20220920145823.pdf

โสรฌา เครือเมฆ และชุติมา สังคะหะ. (2564). การพัฒนาผลิตภัณฑ์ชุมชนจากเครื่องจักสานไม้ไผ่ตกแต่งผ้าขาวม้าสู่พาณิชย์ชุมชนวัฒนธรรมไทยเวียงคีรีวัน จังหวัดนครนายก. *วารสารวนัมฎองแหรกพุทธศาสตร ปริทรรศน์*. 8 (2), 49-63.

อัจจนา ธราพร และกาญจน์นภา พงศ์พนรัตน์. (2562). ทุนทางวัฒนธรรมประเภทของที่ระลึกเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ กรณีศึกษาแบรนด์“โฮเล่น (HOLEN)”. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ (สทมส)*. 27 (2), 152-163.

อัชรี กุลบุตร, ภาสกร ดอกจันทร์ และ กัมปนาท วงษ์วัฒนพงษ์. (2567). รูปแบบการจัดการทุนทางวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยทรงดำในเขตพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง. *Journal of Roi Kaensarn Academi*. 9 (4), 137-157.

อัญธิชา มั่นคง. (2560). บทบาทของทุนทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน กรณีศึกษาชุมชนในตำบลบ้านตุ่น อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา. *วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏเลย*. 12 (39), 90-100.

Horng SC, Chang AH, Chen KY. (2016). *The business model and value chain of cultural andcreative industry - Thriving in a New World Economy.* Springer: Cham

Jurado-Rivas, C., & Sánchez-Rivero, M. (2022). Investigating Change in the Willingness to Pay for a More Sustainable Tourist Destination in a World Heritage City. *Land*. 11 (3), 439.

Koontz, H.D. & O’ Donnell, C. (1968). *Principles of Management*. New York: McGraw-Hill.

Kotler, P., & Armstrong, G. (2008). *Principles of Marketing*. (12th ed.). London: Pearson Education Limited.

Lau, M. M. Y. (2016). Effects of 8Ps of services marketing on student selection of self-financing sub-degree programmes in Hong Kong. *International Journal of Educational Management.* 30 (3), 386–402.

Liang, X., et al. (2022). Complex Social Value-Based Approach for Decision-Making and Valorization Process in Chinese World Cultural Heritage Site: The Case of Kulangsu (China). *Land*. 11 (5), 614.

Tišma, S., Mileusnić Škrtić, M., Maleković, S., & Jelinčić, D. A. (2021). Cost–BenefitAnalysis in the Evaluation of Cultural Heritage Project Funding. *Journal of Risk and Financial Management.* 14 (10), 466.

Ramírez-Guerrero, G., García-Onetti, J., Arcila-Garrido, M., & Chica-Ruiz, J. A. (2021). A tourism potential index for cultural heritage management through the ecosystem services approach. *Sustainability.* 13 (11), 6415.

Ren, T., & Zhong, X. (2022). Government Subsidy, External Financing, and Capacity for Scientific and Technological Innovation of Culture Industry from the Life Cycle Perspective. *Mobile Information Systems*. (1), 6417530.

Throsby, D. (2020). *Cultural capital.* In Handbook of Cultural Economics, Third Edition (pp. 168-173). Edward Elgar Publishing.